

A JUTALOMKÖNYVEKRŐL

Örvedetes jelenség, hogy az utóbbi években szinte divattá vált könyvet ajándékozni a legkülönbébb alkalmakra, családi és iskolai ünnepekre egyaránt. Sokszor tapasztaltam azt is, hogy szokásos rokonai vagy baráti látogatások esetén is könyvet vittek a gyerekeknek édesség helyett. „A Könyv” 1974/1. számában megjelent cikk (Hoffmann Pálné: A könyv mint játéka) megállapítja: „A könyvvel megajándékozottak között első helyen a gyermek áll.” Majd a felmérés másik érdekes adata: „... az interjúalanyok 60%-a szokott gyerekeknek könyvet ajándékozni”. Csak lelkesen lehet üdvözölni a számos helytelen vagy éppen káros divathóbortok közt ezt az okos és hasznos, már-már szokássá váló gyakorlatot; különösen akkor, ha az elkeserítő gyerekfogászati statisztikát olvasuk. Ily módon – enyhe túlzással – azt is elmondhatjuk, hogy a könyv nemcsak szellemi táplálék, hanem még a testi épséget is szolgálja.

Az iskolákban régi hagyomány, hogy év végén az arra érdemes tanulók szorgalmát, kiemelkedő közösségi munkáját vagy egyéb, átlagon felüli teljesítményüket, ill. tevékenységüket ajándékkönyvvel is méltányolják. Néhány éve erre egyre több anyagi lehetőség is van.

A könyvajándék nagy-nagy élmény a gyerekeknek. Hatásáról több helyütt olvashatunk pl. Gárdonyinál, de nap mint nap találkozzunk vele a gyakorlatban is. A gyerekek ezeket a könyveket megőrzik, féltik, vigyáznak rá, s minél távolabbi a bejegyzett dátum, annál értékesebb válik, annál büszkébbek rá. Találkoztam már olyan tanárral egy író-olvasó találkozón, aki a kisdíjak korában kapott könyvet dedikáltatta a szerzővel.

Természetesen más pedagógiai hatása is van – különösen az iskolában kapott. – ajándékkönyvnek. Az ajándék mindig becses, nem szoktuk Forint-értékre átszámítani, hanem nézegetjük, használjuk, s mert könyv, olvassuk, ill. olvassák a megajándékozott gyerekek. Vagyis: olvasásra ösztönöz, hisz a megajándékozáson túl ez volt a célunk vele.

Éppen ezért komoly felelősséget jelent, alapos válogatómunkát igényel a pedagógustól.

Kinek milyen könyvet ajándékozunk?

A megfelelő könyv kiválasztása elég nehéz. Ennek egyik – örvedetes – oka, hogy viszonylag nagy a választék, s a bőség lehet zavaró. Másrészt a könyvvásárlással megbízott pedagógusok sem ismerik a könyvesboltok polcain megtalálható összes könyvet, s bizony előfordul, hogy nem a gyerek érdeklődésének, értelmi szintjének megfelelő könyvet vásárolják meg. Ilyenkor vajmi keveset jelent a legjobb szán-

dék, nem szerez igazi örömet az ajándék, legalábbis nem olyan hatásos, mint lehetne. Hogy az örömet minél teljesebbé tesszük, szeretnénk tanácsainkkal az év végi könyvajándékozáshoz, ill. az ajándékkönyvek vásárlásához segítséget nyújtani. Röviden ismertetjük a még kapható, az utóbbi időben megjelent könyveket, természetesen a teljesség igénye nélkül.

Két csoportban – alsó tagozatosoknak és felső tagozatosoknak – mutatjuk be a könyveket, ezen belül már könnyebb a válogatás osztályokra, ill. érdeklődési körökre, témákra bontva is.

1. Alsó tagozatosoknak

Mesekönyvek, gyerekregények és -történetek

Arany László: Pancimanci – A világ népmesekincséből ismert, nevét titokban tartó törpe –, aki végül is maga fecsegi ki titkát a lusta, de furfangos fiatal királyné szerencséjére –, története Arany László feldolgozásában, Heinzelmann Emma illusztrációival.

Horgas Béla: Mesélek a Zöld Disznóról – A rendkívül kedves, üde képekből, vidám ötletekből szőtt mesében a Zöld Disznó barátjától kék kabátot kap, amellyel megvédi a gonoszok támadásaitól. Réber László rajzaival.

Ignác Rózsa: A begyenvölgyön szánkázó diófa – A páratlanul színes mesekötetben az író utazásai során hallott-gyűjtött meséit adja közre: az észak-amerikai, dél-amerikai, hawaii, afrikai mesék hangja eşységbe ötvöződik a hazai székely mesékkel. Szántó Piroksa illusztrációival.

Csukás István: A téli tücsök meséi –ben egy zsályaszagú hátizsák zsebében szobába került tücsök nyári emlékezései elevenednek meg. A sok ötlettel, játékosággal, természetszeretettel teli mesefüzért Heinzelmann Emma rajzai elevenítik meg.

Varga Katalin: Barátom, Bonca – A regény témája: a barátság és a barát szerepe egy kislány életében. A gyerekeket nagyon jól ismerő író legújabb könyvét át meg átszövik a finom, pedagógiai megfigyelések, s bár nem mondja ki, tanácsokat is ad az árnyalt, szereteten alapuló neveléshez. Mindezt úgy teszi, hogy a gyerekolvasó érdekes, izgalmas olvasmányt tartja. Réber László illusztrálta a könyvet.

Török Sándor: Habó, a tenger – A filmről már ismert mű könyvváltozata a film képeivel illusztrálva. Őcsinek nem mondják meg a szülei, hogy kistestvére születik, s a mástól hallott hír konfliktust okoz a kislánynak. A szeretet és a fantázia segíti túljutni a válságon.

Versek - versesmesék

Lúdanyó meséi - Az angol népköltés közismert gyűjteménye a Lúdanyó meséi. A legszébb verseket fordította le és dolgozta át Tótfalusi István. Würtz Ádám rajzaival.

Pilinszky János: A nap születése - A hat, gyerekeknek szóló versesmesében olyan mesevilágba visz a költő, ahol az örök meséi szépségek mellett felvillantja a részvétet és szeretetet is. Bálint Endre illusztrációival.

Weöres Sándor: Ha a világ rigó lenne

A Bóbita és Zimzizim legkedveltebb versein túl a népszerű, gyerekek körében is ismert költő legújabb, gyerekeknek szóló alkotásait tartalmazza a kötet. Hincz Gyula rajzaival.

Ismeretterjesztő képeskönyvek

Varga Katalin: Én, te, ő

Izgalmas kalandokban van része az olvasónak a Nyelvtan Birodalmában. A mesés történetek a szófajokkal, ragokkal és képzőkkel ismertetnek meg.

Schwartz, Julius: Kalandos kísérletek (Bölcs Bagoly)

A környezetünkben található leggyakoribb anyagokkal; a vassal, szénnel, üveggel ismertet meg. Bemutatja előállítási módjukat, kémiai tulajdonságaikat, sok, könnyen elvégezhető kísérletet is tartalmaz.

Lev, Feliks: Miért van levél a fákon? (Bölcs Bagoly)

A levél felépítését, funkcióját, a levegő és a napfény szerepét mondja el a szerző. A természet szeretetére és a tudományos összefüggések felismerésére nevel, ösztönöz.

Gaál Éva: Zoknidakszli és sokan mások (Bölcs Bagoly)

Sok ötletet és tanácsot ad a szerző a pénz nélküli ajándékkészítéshez, a ház körül található - látszólag értéktelen holmik praktikus felhasználásához.

II. Felsőtagozatosoknak

Ifjúsági és történelmi regények, kalandos történetek

Tibi Árpád: Hosszú szökés

Egy intézetbe kényszerült 15 éves fiú, Soma Bálint szomorú-kegyetlen sorsa elevenedik meg. Elmagányosodása, sodródása, szeretet utáni vágya, s majd-majd tragédiája szól az olvasóhoz - gyerekekhez és felnőttekhez egyaránt - intő példaként.

Kiss József László: Talán Pista

A regény főhőse itt is intézeti gyerek, élete azonban a közösségben rendeződik. A vidám társaság, a mozgalmas mindennapok és a helyes felnőtt támogatás segítségével egész em-

berré válik ő is, meg hajdan kis csavargó társai is.

Vidor Miklós: Önkéntes bajtöröttek c. regénye tulajdonképpen hat kisregénynek is beillő novella. A közös probléma fűzi őket össze: mindegyik a felnőtté válás határán álló fiatalok legégetőbb problémáival - szerelem, barátság, helyük az életben - foglalkozik.

Mezei András: Svédcsavár

Egy külvárosi gyerekcsoport életét eleveníti meg a regény a háborút megelőző évekből. Labdázás közben „svédcsavarral” bedobnak egy kirakatot. Ebből keletkezik a bonyodalom, mely szétburjánozva és felduzzadva az emberséges szegények és mohó gazdagok ellentétévé válik.

Febér Tibor: Vasjogar

A történelmi regény a magyar föld alig ismert korszakáról szól, a VI. századról. Róma egykori hatalmát már csak romok jelzik, az ország új urai egymást irtják, de megjelennek a jövőendő gazdák, az avarok is.

Karczag György: A trónon a harmadik

A magyar történelem egyik legviharosabb korszakáról, az I. István halála utáni időről szól a könyv, elmondja Aba Sámuel küzdelmeit, bukását.

Ordas Iván: A fekete cár

Az 1526-27-es Duna-Tisza-Maros menti paraszthadakról, a vezérükről, Cerni Jovánról olvashatunk a könyvből. Felkelésüket leverik, s az új Dózsa, a Fekete Ember fejét futár viszi Zápolyához.

Ismeretterjesztő Könyvek

Dankowska, Maria: Négyszemközt

Az író nő valóban négyszemközt van olvasóival, s a meghitt hangulatban közvetlen hangon, az emberismeret és tapasztalat hitelével veti fel a fiatalok legégetőbb problémáit: barátság, szerelem, pár- és pályaválasztás, család és társadalom, politika.

Halász Zoltán: Képeslapok Amerikából

A szerző rövid riportokban vezeti végig az olvasót Amerikán. A kontinens méretű ország jellegzetes vidékei, városai mellett megismerteti a fiatalok életformájával, a néger gettók és indián rezervátumok világválával is.

Rockenbauer Pál: Amiről a térkép mesél

Mintegy félezer földrajzi nevet bír szólásra a szerző: hogyan keletkeztek, milyen történelmi események emléktét őrzik, milyen nép írta őket a térképre. Számos illusztráció, térkép segít a földrajzi tájékozódásban és böngészésben.

Római regék és mondák (Regék és mondák sorozat)

Az ókori római kultúrkinccs legértékesebb részeit ismerteti a legnagyobb római írók művei alapján.

Vargha Balázs: *Játsszunk a szóval!*

A szerző clénk állítja a szavak építőköveit, megmutatja mi mindent lehet belőlük kirakni. Megismerjük a szavak színét, a szójátékok fortélyait, a szavak összecsengésének tréfás trükkjeit!

Vargha Tamás: *Játsszunk matematikát!*

A három kötetre tervezett mű első darabja a „Folyamatábrák – Lyukkártyák – Valószínűség” témákkal foglalkozik játékosan, sok-sok ábrával, és kedvet csinál a matematikához.

Dr. Móczár László: *Legyek, hangyák, méhek, darazsak* (Búvár Zsebkönyvek). A kötet a rovarok népes táborából a kétszárnyúak és a hártýaszárnyúak rendjének legfontosabb hazai fajaiival ismertet meg – színes illusztrációk segítségével.

Együttal az egész Búvár Zsebkönyvek sorozatot figyelmébe ajánljuk minden pedagógusnak, különösen a biológia szakosoknak.

Vörös Károlyné

Dr. Tóth Aurél:

A FÖLDRAJZI GYAKORLÓTÉR

Valóban a földrajz, az általános természeti földrajz tanítása csak akkor lehet eredményes, ha a környezet földrajzi törvényszerűségeinek a megfigyelésére épül.

A lejátszódó földrajzi jelenségek és folyamatok jelentős része megfigyelhető az erre a célra berendezett szabad területen, a földrajzi gyakorlótéren.

Több országban létesített gyakorlótérek felhasználásáról a következő vélemény alakult ki:

1. A tanulók általános természeti földrajzi ismereteinek a természeti jelenségek közvetlen megfigyelése a legfontosabb forrása.
2. A földrajz iránti érdeklődést a kísérletek mellett a földrajzi gyakorlótérek keltik fel a legnagyobb mértékben.
3. A gyakorlótér a verbalizmus megszüntetésének leghatékonyabb eszköze.
4. Mivel a földrajzi környezet igen jelentős mértékben megkönnyíti a jelenségek és folyamatok megértését, a tanulás könnyebbé és eredményesebbé válik. A gyakorlótér tehát a maximalizmus csökkentésének is fontos eszköze.

A földrajzi gyakorlótér felhasználásával az általános iskolai földrajz tanítása nyújt sok lehetőséget.

Tóth Aurél nagy körültekintéssel nyújt útmutatást könyvében a gyakorlótér helyének kiválasztására, felszerelésére, majd a tőle megszokott alaposággal, gondossággal a műszerek alkalmazását, felhasználását.

Úgy gondoljuk, amikor hasznos útmutatást, segítséget nyújt, ugyanakkor ösztönzést, biztatást is kiolvashatunk soraiból.

Dr. Tóth Aurél lelkesedése hassa át az általános iskolák földrajzi tanárait, s akkor sok, nagyon sok földrajzi gyakorlótér létesül szerte az országban.

Aggódva kísérjük figyelemmel az általános iskolai földrajz tanításának alakulását. Mit tehet a földrajz tanár? Lelekesedésével, tantárgyszeretetével igyekezzék az adott lehetőségek keretei között az eddiginél hatékonyabban tanítani.

Németh István

KINCSKERESŐ

A Szegedi Tanárképző Főiskola ifjúsági irodalmi folyóiratának 1974. évi első száma Móra Ferencről emlékezik, az író halálának 40. évfordulója alkalmából. Hegedűs András köti egy csokorba *A Móra-szám írásait*

„Nem vagyok nagyszerű orgona,
Kolompaszó vagyok a nagyobb mezők felett,
de fáradt emberek ezt szeretik hallgatni néha,
Nem vagyok csillag, csak rőzsetűz, de az,
amíg ég, meleget tud adni egyszerű embereknek” – írja Móra. Olvashatunk Móra emlékezéseit, családjáról, apjáról, anyjáról, gyermekeiről, majd részleteket Móra válogatott írásai-
saiból.

Édes anyanyelvünk rovatban Móra-vallomását olvashatjuk a nyelvről. Többek között:

„... nagyon szeretem azt a nyelvet, amin élek, s amin az apám beszélt nekem, és én beszélek unokámnak”.

A Kincskereső 1974. évi 2. számában Hegedűs András kegyelettel emlékezik Darvas Józsefről.

Részletet olvashatunk Darvas József Egy parasztszalad történet c. művéből.

Alan Alexander Milne, Juhász Gyula, Dúba Gyula, Káldi János, Asztalos István, Simai Mihály, Ólkey Irén, Gyurkovics Tibor írásait olvashatjuk.

A Kincskereső megrendelhető még: 6725. Szeged, Április 4. útja. 6. sz. Tanárképző Főiskola.

Török Sándor:

HAHÓ, A TENGER

Az író valóságból és meséből összeszőtt szép gyermekfilmjének irodalmi forgatókönyvét követi, a film félszáz kedves képével illusztrálva.

A közölt fotókat Markovics Ferenc készítette.

(Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1974)

Hollósi Korvin Lajos:

A VÖRÖSTORONY KINCSE

A történet II. Rákóczi Ferenc idején játszódik. Hőse Eke Miska hegyaljai parasztfiú. Családját és barátait kiirtották a labancok. Neki is el kellett hagynia otthonát. Így lett belőle Bujdosó Miska, aki társaival megmenti a fejedelem elrabolt kincsesládikóját és sok-sok izgalmas kaland után visszajuttatja hozzá. Végül teljesül vágya, beállhat a kuruc seregbe katonának.

A regény hetedik kiadását is György Miklós illusztrálta.

(Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1974)

Ordas Iván:

A FEKETE CÁR

Jovan cár volt a neve, de a magyarok Fekete Embernek hívták. „Jobb halántékától egyujnyi széles jel húzódott le egészen a jobb lába talpáig... A Fekete Ember nagy sokaságot gyűjtött össze... Tódultak hozzá, mint valami új szentséghez... Sok szerb, román és magyar gyűlt köréje, kóbor katonák...” így írnak a krónikások a regény hőseiről Černi Jovanról.

1527 nyarán nagyobb erő vonul fel a Fekete Ember 12 ezer katonája ellen, mint egy évvel korábban a közeledő török elé.

A fekete cár fejét futár viszi Zápolyai Jánoshoz – a déli végek védelme pedig szegényebb lesz egy önként harcoló, a határ menti csatározásokban gyakorolt sereggel.

(Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1974)

Weöres Sándor:

HA A VILÁG RIGÓ LENNE

Weöres Sándor gyermekverseit szívesen olvasták a felnőttek is. Eredetileg nem is a gyerekeknek írt. Gyerekversei új szint jelentettek, népszerűkké váltak.

Sok-sok meséjét a maguk gyönyörűségére fűjék az óvodások és a kisiskolások. A versek gyönyörűen formált világa a gyermekvilágból lelkedzett.

A kötet Weöres Sándor egész gyermekköltészetét felöleli.

A kötet színes illusztrációit Hincz Gyula készítette.

(Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1973)

Dénes Zsófia:

ZRÍNYI ILONA

Rákóczi fejedelem árvainak anyja, Zrínyi Ilona vállalja, hogy gyermekei számára megvédi azok várait. Védi Caprara császári tábornok hadaival szemben Munkács várát is, hiába szólítja megadásra a tábornok. Három évig áll Munkács, Thökölyi kurucainak utolsó menedéke.

Munkács ostromáról, a hősi helytállásról, Zrínyi Ilona életéről szól a történelmi regény.

(Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1974)

Csukás István:

A TÉLI TÜCSÖK MESÉI

A meseregény egy tücsökről szól. Szép nyári emléket idéz fel. A szigetről a hátizsák zsebébe kerül a szobába. Itt tölti nagy unalomban a telet. Ide-oda ugrál, kiugrik a hátizsák zsebéből. Majd vissza. Felszökken az írógépre és ugrálgat a billentyűkön. Le-leüt egy betűt, ezek egy-egy szép nyári emléket idéznek.

Véletlenül éppen ezt a mondatot kopogja le: „A szigetre vágyom”.

A meseregényt Heinzelmann Emma illusztrálta.

(Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1974)

Horgas Béla:

MESÉLEK A ZÖLD DISZNÓRÓL

Horgas Béla meséjében az állatok barátsága, a megkapó buzgólkodásuk a jószág érdekében, a gonoszok ellen, különös melegséget lop be a gyermekek szívébe.

A mesét Réber László illusztrálta.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1974)

Varga Katalin:

BARÁTOM, BONCA

Bonca vezetéknev. Bonca legkedvesebb barátja Bence eltűnik. Bonca a keresésére indul, a felnőttek segítenek neki. Bence sokféle embert ismer meg a keresés során.

Varga Katalin könyvében bepillantást nyújt a gyermekek életébe, belső fejlődésüket kíséri nyomon.

Az illusztráció Réber László munkája.

(Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1974)